

För mycket Dumas



Till vänster Alexandre Dumas d y (1824—1895) och till höger Alexandre Dumas d ä (1803—1870).

ANDRÉ MAUROIS har ägnat sitt senaste biografiska arbete åt de tre generationer av Dumas som vunnit ryktbarhet i fransk historia och litteratur: *Les trois Dumas* (Hachette). Den förste var son till en fransk markis och en negerslavinna i San Domingo; han blev general under republiken, men föll i onåd hos Napoleon och dog i bitterhet och fattigdom. Nr 2 och nr 3 har vunnit världsberömmelse; generalens son Alex-

ander skrev "De tre musketörerna" och "Monte Cristo", sonsonen Alexander den andre, liksom så född utom äktenskapet, är ännu med "Kameliadamen" en högst spelbar författare.

Boken är, mildt talat, inte betydande. Maurois har på gamla dagar blivit forskare såtillvida som han med energi och framgång söker efter opublicerade brev och anteckningar och på detta sätt finner nya och mera detaljerade uppgifter att publicera. Denna ambition är ofta till skada för läsbarheten. Det blir för mycket notiser och brevutdrag som snarast skymmer sammanhanget och linjerna. Man blir trött på uppräknningen av mätresser, middagar, upptåg och äventyr. Dessutom verkar Maurois litet trött på det hela. Han är inte verkligt fängslad av sina figurer, och den ironi med vilken de skildras blir ständigt mera slapp och tvungen. De allmänna reflexionerna har aldrig varit Maurois styrka, och deras epigrammatiska form framhäver tankarnas pretentiösa banalitet.

Den äldre Dumas har redan med sin vanliga festlighet berättat vad vi vill veta om honom och mer än det. Den otroliga vitaliteten kan han förmedla, springet mellan älskarinnorna, uppvakningarna i societeten, middagarna och supéerna, det ständiga skrivandet mellan slagen. 500 romaner och mellan 200 och 500 barn, skrev han själv, det verkar i överkant, men något ditåt tycks det ha varit. En relativt torr och saklig redogörelse för detta liv i Maurois stil blir inte rolig, även om vi kan tänka oss att Dumas hade roligt. Hans njutningslystnad var inte i lika hög grad som Edvard VII:s en flykt från ensamheten, umgänget med ett odrägligt tråkigt jag, utan ägde mycket av generös expansion; han serverade inte bara champagne och gåslever, utan också infall, vänlighet och glädje.

Maurois prisar ständigt den gamle Dumas godhet eller snällhet, "bonté". Den tycks ha bestått i gästfrihet, gemytlighet åt alla håll, frikostighet med drickspengar, lån och allmosor, brist på långsintethet. Underligt är att Maurois inte diskuterar, knappast ens tycks fästa sig vid, de drag av tarvlighet och okänslighet hos Dumas som boken relaterar. Sina båda mest kända barn utom äktenskapet lyckades han med rena bedrägerier frånlura mödrarna, och dessa fick sedan under långa tider inte träffa barnen; den unge Alexander Dumas levde under åratals i förtvivlan därför

att han hölls fången i en pension och inte fick besöka sin mor. Av de konkreta uppgifterna att döma tycks Dumas ha hört till dessa hjärtlösa som kallas trevliga, hyggliga och rara, därför att de är flotta och snälla i ytliga ting. Maurois visar sin grundhet genom att, liksom gästerna på Dumas-middagar, glädjas åt bonhomin och de varma fraserna.

Intressantare är den yngre Dumas, och de senare kapitel som enbart handlar om honom är bokens bästa. Efter en olycklig barndom och en i fråga om kvinnor och alla slags upplevelser gyllene ungdom blev Dumas den sardoniske moralisten, vars pjäser och skrifter under tre årtionden var litterära händelser och samtidigt väldiga publiksuccéer. Det mesta av denna dramatik är numera olidlig, men den representerade då för tiden inte bara kvickheten och komplikationen, utan också social radikalism: Dumas stred för rätten till skilsmässa, för de utomäktenskapliga barnens rätt, mot prostitutionen och dubbelmoralen, och han var, eller ville vara, problemdramatiker lika väl som Ibsen och Björnson. Skildringen av Dumas försök att leva som han lärde, av hans sista stora kärlek och av hans strävan att sätta form och disciplin på sin olycka är det enda som griper i Maurois bok.

HERBERT TINGSTEN